

TĚŠÍNSKO V PROMĚNÁCH STALETÍ

SBORNÍK PŘEDNÁŠEK Z LET 2008–2009
K DĚJINÁM TĚŠÍNSKÉHO SLEZSKA

RADIM JEŽ – DAVID PINDUR (EDD.)

MUZEUM TĚŠÍNSKA – MATICE SLEZSKÁ
ČESKÝ TĚŠÍN 2010

© Muzeum Těšínska v Českém Těšíně, 2010

ISBN 978-80-86696-12-6

OBSAH

- 7 Slovo úvodem
RADIM JEŽ – DAVID PINDUR

Těšínsko ve středoevropském kontextu

- 13 Přemyslovští králové a slezští vévodové v době vrcholného středověku
ROBERT ANTONÍN
- 25 Hornoslezská knížata a jejich role v lucemburské politice do konce 14. století
MARTIN ČAPSKÝ
- 37 Hornoslezská knížectví v napěťové ose mezi Krakovem, Budínem a Prahou
MARTIN ČAPSKÝ
- 57 „Velcí“ těšínsští Piastovci
Politické kariéry Kazimíra II. (†1528) a Václava III. Adama (†1579)
RADIM JEŽ
- 71 Valašská kolonizace na Těšínsku v 16.–18. století
JAN AL SAHEB
- 79 Reformace a počátky rekatolizace v Těšínském knížectví
DAVID PINDUR
- 93 Manželky těšínských Piastovců – soužití z rozumu, či lásky?
RADIM JEŽ
- 107 Mocenskopolitický konflikt o Slezsko v letech 1740–1742 a jeho průběh na Těšínsku
JAN AL SAHEB
- 119 Rozdělené Slezsko v době modernizace
(Od slezských válek do konce Velké války 1740–1918)
DAN GAWRECKI
- 137 Slezsko po roce 1918
MARIE GAWRECKÁ
- 149 Těšínsko v proměnách československo-polských vztahů 1918–1938
IVO BARAN

Varia

- 163 Slezsko a Těšínské Slezsko na starých mapách
ZBYŠEK ONDŘEKA
- 185 Hradní vrch v Těšíně
RADIM JEŽ – DAVID PINDUR
- 201 Pevnostní stavitelství na příkladu fortifikací Těšínského Slezska –
Jablunkovské šance
MARTIN KRŮL
- 215 Heraldické památky Těšínska
KAREL MÜLLER
- 225 Nejstarší dějiny farního kostela v Horních Domaslavicích
(k 250. výročí vysvěcení současného kostela)
DAVID PINDUR
- 237 Staré noviny v Těšíně
GABRIELA CHROMCOVÁ
- 245 Matiční činnost ve Slezsku
VLASTIMIL KOČVARA
- 255 Soupis vyobrazení
- 261 Jmenný rejstřík
- 273 Místní rejstřík
- 281 Autoři příspěvků

DAVID PINDUR

NEJSTARŠÍ DĚJINY FARNÍHO KOSTELA V HORNÍCH DOMASLAVICÍCH

(K 250. VÝROČÍ VYSVĚCENÍ SOUČASNÉHO KOSTELA)

NEJSTARŠÍ ZMÍNKY

První písemná zmínka o samostatné domaslavické farnosti, jedné z nejstarších v rámci středověkého Těšínského knížectví, pochází z poloviny 15. století. Jedná se o soupis tzv. svatopetrského halře opolského arcijáhenství z roku 1447. Jsou zde uvedeny jak Domaslavice, tak i sousední Soběšovice, které byly rovněž sídlem farnosti. Podle místní lidové tradice byl nejstarší domaslavický kostel situován do dominantní polohy na jihozápadním úbočí kopce Vidíkov (358 m n. m.), do míst, kde stojí od roku 1863 železný kříž. Tato dřevěná stavba měla být stržena větrem. Proto byla nahrazena novým kostelem, vybudovaným rovněž ze dřeva v místech dnešního chrámu na katastru Horních Domaslavic nad řekou Lučina v nadmořské výšce 309 metrů.

KOSTEL V LUTERSKÉ SPRÁVĚ, POČÁTKY REKATOLIZACE DOMASLAVIC

V souvislosti se šířením reformace v Těšínském knížectví v polovině 16. století připadla i domaslavická fara s kostelem do rukou luteránů. Někdy v této době také zanikla fara v Soběšovicích a tamější kostel byl svěřen do správy domaslavických luterských farářů. Jedním z nich byl i Řehoř Nicius, který zemřel roku 1602. O deset let později (roku 1612) byla od soběšovického kostela (tudíž z obvodu domaslavické farnosti) odňata ves Žermanice a připojena ke katolické farnosti Bruzovice. Farnost se sídlem v Soběšovicích nebyla již nikdy obnovena a tamější kostel zůstal filiálním. Také Žermanice zůstaly až do dnešních dnů součástí bruzovické farnosti. Po

Farní kostel sv. Jakuba Většího a dnes již neexistující dřevěný most přes řeku Lučina v Horních Domaslavicích v r. 1958. Zcela vpravo barokní socha sv. Jana Nepomuckého z r. 1773, u mostu již neexistující hostinec Aloise Adámka, nad ním budova fary a zcela vpravo škola.

vyhlášení restitučního ediktu císařem Ferdinandem II. v roce 1629 došlo k zostření rekatolizačního kurzu i na Těšínsku. Již o rok dříve vydal 13. září prezident slezské komory Hanibal z Donína rozkaz k uzavření protestantských kostelů v Těšínském knížectví a vypovězení evangelických kněží a učitelů. Důsledky plnění tohoto nařízení sice nedopadly na těšínský venkov v plné síle, nicméně je pravděpodobné, že brána domaslavicického kostela zůstala před luterskými bohoslužbami uzamčena. Posledním luterským pastorem v Domaslavicích byl Řehoř Nicius (zřejmě syn výše zmíněného jmenovce). O jeho úmrtí 1. února 1653 se dochoval zápis v českém jazyce: *Anno 1653 téhož dne usnul v Pánu Bohu kněz Řehoř Nicius, farář domaslovský, mezi druhú a třetí hodínú po polední a potom 13. dne hujus v kostele domaslovském pohřben jest.*

V souvislosti s činností rekatolizační komise ustanovené císařem Ferdinandem III. byly kostely v Domaslavicích a Soběšovicích 25. března 1654 předány definitivně do správy katolické církve. Prvním zdejším známým katolickým farářem byl Adam Maxmilián Gilin. K rozlehlé domaslavicické farnosti byla tehdy připojena také knězem neobsazená farnost Hnojník. K samotnému farnímu kostelu sv. Jakuba Většího v Domaslavicích příslušely obce a osady Dolní a Horní Domaslavice, Dolní a Horní Tošanovice, Dobratice, Bukovice, Kocurovice, Šprochovice a Zavadovice. Rekatolizační proces probíhal v těchto lokalitách, stejně jako i jinde na Těšínsku, v prvních letech jen pozvolna. Příčinou byla i místní luterská šlechta držící patronátní práva ke všem kostelům ve farnostech Domaslavice a Hnojník. Často se vyskytujícím

jevem bylo konání zapovězených protestantských bohoslužeb na šlechtických sídlech. Těchto shromáždění se k nelibosti katolických duchovních zúčastňovali ve vysokém počtu také poddaní. Roku 1662 se na zemský soud v Těšíně obrátil rozhořčený domaslavický farář Vavřinec František Navarius s žalobou na Jana mladšího Tluka z Tošanovic a na Dolních Tošanovicích. Příčinou a předmětem jejich sporu byl stříbrný mešní kalich z domaslavického kostela, který byl uschován u Tluka a bylo z něj přijímáno po luterském způsobu. Farář Navarius prokázal s pomocí svědků a nezvratných důkazů: [...] *že takový kalich, jednoc v kostele, podruhé u kostelních v Tošínovicích, někdy také u pána, kdy nebezpečno bylo, v uschování zůstával, a že z toho kalichu všem lidem vůbec posluhováno bylo [...].* Obžalovaný Jan mladší Tluk z Tošanovic tím jednoznačně porušil nařízení těšínského zemského hejtmana Kašpara Borka z Roztropic a Tvorkova z 6. února téhož roku, dle jehož znění měli těšínské stavové mj. [...] *kostelní klenoty, kalichy a jiné těm podobné věci, tu, kde náleží, oddati [...].* Jan mladší Tluk z Tošanovic byl tedy rozhodnutím těšínského zemského soudu ze dne 8. května 1662 povinen [...] *takový stříbrný kalich ve dvou nedělích pořád sběhlých v přítomnosti kolátorův kostelním domaslovským oddati [...].* Zda skutečně došlo k urovnání této roztržky ve prospěch místního duchovního správce a farního kostela, není možno vzhledem k absenci dalších archivních pramenů k této kauze spolehlivě doložit. Faktem však zůstává, že s evangelickými držiteli obou Tošanovic nastaly opět problémy při výstavbě zděného domaslavického kostela v první polovině 18. století, jak o tom ještě dále uslyšíme.

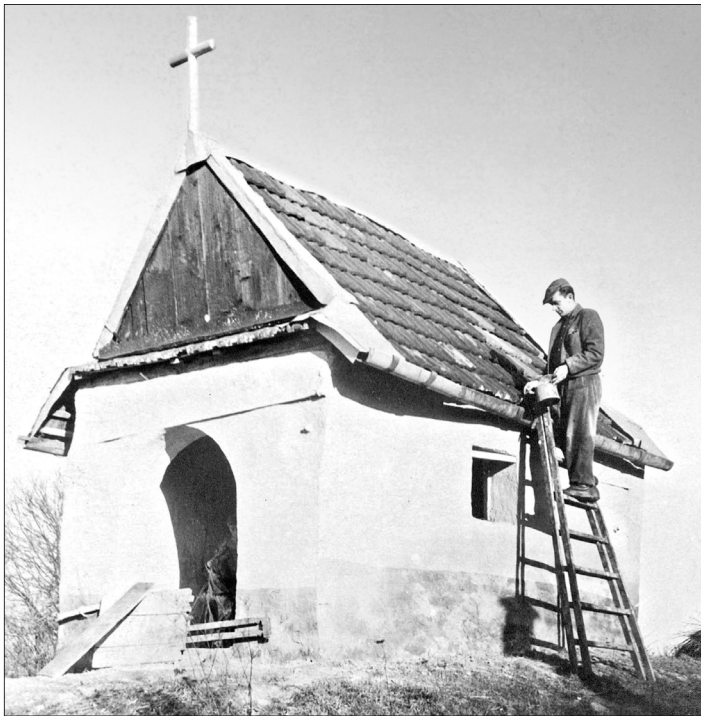
PODOBA A ZAŘÍZENÍ DŘEVĚNÉHO KOSTELA V DOMASLAVICÍCH V LETECH 1679–1727

Učinit si první konkrétní představu o vzhledu dřevěného kostela sv. Jakuba Většího nám umožňuje dochovaný protokol z arcijáhenské vizitace farnosti z roku 1679. Tehdy se o chrámu nevědělo, zda byl dedikován (zasvěcen), či benedikován (požehnan), avšak památka svěcení se podle místní tradice slavila v neděli po svátku sv. Hedviky (původně 15. října, od pontifikátu papeže Inocence XI. 17. října). Totéž platilo o novém hlavním oltáři, který byl pozlacen a ve střední části jeho menzy byl umístěn uzamykatelný tabernákl. Kostel sv. Jakuba nevlastnil, stejně jako ostatní kostely ve farnostech Domaslavice a Hnojník, monstranci, a proto byla Nejsvětější svátost v tabernáklu přechovávána pouze v měděném ciboriu s víkem a vhodným pláštěm. Tento oltář byl opatřen portatilem (posvěcenou přenosnou kamennou schránkou s ostatky světců, která se vkládala do oltářní menzy), na němž byly celebrvány mše. Na epištolní straně byla k presbytáři přistavěna krátce před touto vizitací nákladem držitele statku Horní Domaslavice Filipem svobodným pánem Saint Genois d'Anneaucourt kaple sv. Filipa a Jakuba. Tento příslušník starého valonského šlechtického rodu z Henegavska v tehdejším Španělském Nizozemí

(provincie Hainaut v dnešní Belgii) a plukovník kyrysníků v habsburských službách v závěrečném období třicetileté války nabyt Horní Domaslavice roku 1654 a stal se zakladatelem těšínské (slezské) rodové větve. Se stejným datem je spojována i výstavba dochované zděné kaple sv. Jana Nepomuckého (dnes sv. Anny) v areálu zbořeného panského sídla v Horních Domaslavicích. Tato „zámecká“ kaple měla podle místní tradice sloužit držitelům panství jako rodová hrobka, toto tvrzení však nebylo dodnes spolehlivě prokázáno. Při její generální rekonstrukci, kterou prováděl na své náklady v roce 1960 zdejší rodák Oldřich Pindur (1929–2004), zde nebyly nalezeny žádné náznaky spojitosti objektu s pohřebním ritem.

Mnohem pravděpodobněji tuto funkci plnila právě kaple sv. apoštolů Filipa a Jakuba, kterou nechal Filip Saint Genois vystavět při kostele na své náklady, avšak bez povolení vratislavského biskupa. Domněnce, že pod kaplí sv. Filipa a Jakuba se nacházela hrobka držitelů hornodomaslavického statku, by odpovídala i skutečnost, že pouze oni jako jediní ze všech světských patronů farního kostela přispívali na opravu této kaple. Zřetelně to dokazuje např. kupní smlouva

Oldřich Pindur při opravě zámecké kaple sv. Jana Nepomuckého (dnes sv. Anny) v Horních Domaslavicích v r. 1960. Počátky této sakrální stavby jsou spojovány s rokem 1654, kdy zakoupil statek Horní Domaslavice valonský šlechtic Filip Saint Genois d'Anneacourt, horlivý katolík. Přílehlý areál zámku a hospodářských budov byl z důvodu zchátralosti demolován v průběhu r. 1964 a stavební suť byla použita při opravách cest v obci.

statku Horní Domaslavice z 2. února 1724, v níž se nový držitel Harasovský zavázal faráři odvádět pravidelně rýnský zlatý na *popravu kaplice domaslovské sv. apoštolův Filipa i Jakuba*. Také v nynějším kostele se nachází pod presbytářem krypta o ploše 8,52 m² s valenou cihlovou klenbou, v níž byly v říjnu 1992 nalezeny čtyři rozpadlé rakve s mužskými i ženskými kosterními pozůstatky patřícími především příslušníkům hornodomaslavické a hornotošanovické větve rodu Harasovských z Harasova.

Samostatná boční kaple představovala u dřevěných kostelů na Těšínsku vzácnou výjimku. V této kapli se nacházel nový, částečně pozlacený oltář s patrocinem výše zmíněných apoštolů. Na vhodném místě se nacházela jednoduchá křtitelnice, přikrytá pouze deskou. I ostatní vybavení chrámu bylo poměrně chudobné. V kostelní lodi byla umístěna kazatelna. Podlaha byla tvořena špatně upevněnými prkny. Zcela zde scházela zpovědnice a ke zpovědi pravděpodobně sloužila podle staré zvyklosti lavice, či – jako např. v nedalekých Sedlišťích – vhodná židle. Útroby dřevěné věže obsahovaly dva zvony, třetí a zároveň nejmenší, tzv. sanktusník, byl zavěšen ve věžičce na kostelní střeše. Krytina věže i střechy byla, jako u většiny dřevěných kostelů, zhotovena ze štípaného šindele a při vizitaci byl její stav shledán dobrým. V sakristii přiléhající k presbytáři z evangelijní strany bylo v roce 1679 uloženo bohoslužebné náčiní a prádlo. Jen okrajově zmiňme nejvýznamnější předměty: stříbrný kalich s patenou, pět kasulí (ornátů) rozličných liturgických barev, čtyři postříbřené svícný, dvě komže pro ministranty, jeden zvonek aj. Z knih se zde nacházela vedle římského misálu jen ručně psaná agenda krakovské diecéze menšího formátu. Nepočetný soubor bohoslužebné výbavy svědčí o celkové nuzotě kostela, kterou je možno zčásti přičítat neochotě místních protestantských držitelů patronátního práva podílet se na celkovém zvelebování katolického chrámu, jak se ještě několikrát v dějinách této farnosti potvrdilo. Neutěšenou finanční situaci kostelního majetku podtrhoval i fakt, že při této arcijáhenské vizitaci mohl farář disponovat pouze 8 toлары slezskými v hotovosti, zatímco především příslušníci místní šlechty dlužili kostelnímu jmění více než 200 tolarů. Poměrně střídmě působící interiér kostela byl ozdoben ještě blíže nespecifikovanou plastikou s motivem Poslední večeře Páně, která mohla pocházet ještě z luterského období. Farář Pavel Josef Sedlický byl po vizitaci farního kostela roku 1679 napomenut, aby v dohledné době zajistil u Filipa Saint Genois fundaci, podle níž měl jako zakladatel boční kaple sv. Filipa a Jakuba pravidelně přispívat na reparaci její šindelové střechy. Sedlický měl dále pořídit monstranci, dostatečně odpovídající zpovědnici a malovaný výjev křtu Páně v Jordánu, který měl být umístěn nad křtitelnicí.

Další podobu domaslavického dřevěného kostela se pokusíme rekonstruovat především komparací dochované řady protokolů z kanonických vizitací této farnosti z přelomu 17. a 18. století a jiných archivních pramenů. Již roku 1688 byl kostel považován za benedikovaný (na rozdíl od předchozí vizitace v roce 1679).

Stavba byla vyhotovena kompletně ze dřeva a trémová konstrukce byla ošalována prkny. Obvod chrámové lodi obíhala z venkovní strany, tak jako u většiny starších dřevěných kostelů na Těšínsku, zastřešená ochozová galerie se sloupky, tzv. sobota, která byla kryta šindelovou stříškou. Tuto otevřenou ochozovou galerii nacházíme v této době u všech kostelů v domaslavické a připojené hnojnické farnosti – v Soběšovicích, Hnojníku i Třanovicích. Z evangelijní strany přiléhala k presbytáři dřevěná sakristie obdélníkového půdorysu se samostatným vchodem ze hřbitova. Tato místnost byla ke konci 17. století pravidelně označována jako malá a temná, proto byla v této věci učiněna náprava a roku 1719 byla sakristie již zděná a shledána dostatečně prosvětlenou. Symetricky se sakristií přiléhala k presbytáři kostela z epištolní strany již zmíněná dřevěná kaple sv. Filipa a Jakuba. Ve věži byly stále zavěšeny dva zvony. Jeden z těchto zvonů, vážící 4 centnýře, byl později přenesen do zvonice zděného kostela. Podle inventáře domaslavické farnosti z roku 1808 byl na tomto zvonu pouze „gotický“ nápis: *Ave Maria gratia plena Dominus tecum benedi[cta in mulieribus]*. Třetí a nejmenší zvon byl zavěšen v sanktusníku. Kostel obklopoval hřbitov se samostatně stojícím dřevěným objektem márnice. Byli zde pohřbíváni i luteráni, avšak na místě striktně odděleném od části pro katolíky. Mimo areál hřbitova bylo situováno místo určené pro pohřby nepokřtěných dětí. Na hřbitov obehnaný dřevěným parkánem se stříškou krytou šindelem (roku 1719 bylo hrazení hřbitova již zčásti zděné) se vstupovalo jednou bránou, na níž byl vztyčen dřevěný kříž.

Ploché strop kostela, tvořený deskami, byl vyzdoben malbami. Podlaha celého objektu byla rovněž z prken. Největší pozornost návštěvníků přitahoval přirozeně zčásti pozlacený hlavní oltář. V boční kapli sv. Filipa a Jakuba se nacházel oltář mariánského patrocinia. Nebyl benedikován, měl však vyzděnou menzu s portátem z roku 1712 s ostatky sv. Eusebia a Fronda, mučedníků. V této boční kapli se nacházela také dřevěná křtitelnice s měděným kotlíkem pro křestní vodu. Již roku 1688 byla v této kapli umístěna také jednoduchá zpovědnice. Na evangelijní straně presbytáře stála jednoduchá umělecky vyřezávaná kazatelna. Prostor pod presbytářem sloužil také příležitostně k pohřbívání místních duchovních. V chrámové lodi se nacházely dobře ustavené lavice, v nichž sedávali farníci odděleně podle pohlaví. Nad hlavním vchodem do kostela se nacházela kruchta, ještě roku 1719 však bez varhan. Z pramenů nevysvítá, zda byl v majetku kostela alespoň pozitiv či jiný hudební nástroj. Interiér kostela, který byl roku 1727 označen jako *pulchre ornatam* (krásně ozdobený), doplňovalo ještě několik blíže nespecifikovaných obrazů a soch. Konkrétně jsme informováni pouze o figuře mrtvého Krista pro Boží hrob a dřevěné plastice s motivem sv. Anny ucíci Pannu Marii, která byla patrně pozdně gotického či renesančního původu. Tato polychromovaná plastika, nacházející se ještě na počátku 19. století v kostele, byla později až do roku 1993 umístěna v zámecké kapli v Horních Domaslavicích.

DŘEVENÝ KOSTEL SV. JAKUBA VĚTŠÍHO V DOMASLAVICÍCH JAKO CÍL BAROKNÍCH POUTÍ

Zasvěcení domaslavického kostela Jakubu Většimu (Staršímu), který zemřel podle tradice jako první z apoštolů Ježíše Krista mučednickou smrtí (r. 42 po Kr.) a jehož kult se řadil již od raného středověku mezi nejpopulárnější v Evropě (připomeňme proslulé španělské poutní místo Santiago de Compostela, kde se nachází od 7. století světcův hrob), zcela jistě přitahovalo pozornost katolíků na Těšínsku, kde byly se svatojakubským kultem spjaty pouze dva kostely (Domaslavice a Semorad). Nevíme však, zda se uvedené patrocinium pojilo k tomuto chrámu již před polovinou 17. století. Kostel sv. Jakuba Většího, patrona poutníků, v Domaslavicích patřil ve druhé polovině 17. století prokazatelně do skupiny oblíbených

Dřevěná plastika sv. Anny učící Pannu Marii a kamenná socha sv. Jana Nepomuckého v zámecké kapli v Horních Domaslavicích v r. 1954. Zatímco pískovcová barokní socha světe je datována rokem 1773 a nachází se v kapli dodnes, polychromovaná plastika sv. Anny měla pozdně gotický či renesanční původ. R. 1993 byla předána Obecním úřadem společně s dřevěnou barokní plastikou sv. Floriána potomkům posledních vlastníků zámku. Ještě r. 1808 však byla socha sv. Anny součástí mobiliáře farního kostela v Horních Domaslavicích, kde ji přenesli z původního dřevěného kostela.

kostelů v regionu. Oslavu tohoto svátku (25. července) jako zasvěceného pro celou diecézi potvrdil po roce 1656 také vratislavský biskup Leopold Vilém Habsburský. Do Domaslavic se v tento červencový den pravidelně vypravovala procesí poutníků ze sousedních farností Bruzovice a Dobrá, jak je doloženo pro druhou polovinu 17. století a první polovinu století následujícího.

Hlavní patrocínium domaslavického farního chrámu však v barokním období podle dosavadního stavu poznání pravděpodobně zastíňovala oslava svátku sv. Filipa a Jakuba (1. května), kterým zde byla zasvěcena boční kaple kostela. V první májový den, kdy se slavil svátek apoštolů Filipa a Jakuba Menšího (pro který byla kaple již roku 1679 opatřena plnomocnými odpustky), přicházelo do Domaslavic procesí z farnosti Dobrá. Účast doberských farníků na zdejší filipojakubské pouti je spolehlivě doložena pro roky 1718, 1723, 1724. Po dostavbě zděného domaslavického kostela byl oltářní obraz s motivem sv. Filipa a Jakuba z této kaple přenesen na boční oltář na epištolní straně v novém kostele, kde se dochoval do dnešních dnů. Jedná se o malbu olejem na plátně. Ústředním motivem jsou protáhlé postavy obou apoštolů s rozevřenými knihami po stranách oděné do biblického šatu jasných barev. Sv. Filip přidržuje kříž. Nad scénou, v jejímž pozadí je možno pozorovat krajinu s ruinami architektury, se vznáší andělek s palmovou ratolestí a vavřínovým věncem. V dolní části se po stranách nacházejí nápisy *S. Philippi* a *S. Jacobus*. Po staletí přetrvávající úcta k těmto apoštolům v domaslavické farnosti vedla k jejich volbě za patrony kostela v Dobraticích, který byl vystaven v letech 1863–1865.

Zcela uspokojivě nebyl dodnes vyjasněn původ obrazu Panny Marie s Ježíškem, který je kopií milostného obrazu Madony (La Madona Padrona delle Scuole Pie) z kostela S. Pantaleo v Římě. Tento typ milostného obrazu s protimorovým účinkem byl uctíván především příslušníky řádu piaristů, kteří tento kult šířili. Obraz nejasného stáří měl věnovat domaslavickému kostelu jistý frýdecký měšťan. Zdejšími farníky byl a dosud je uctíván jako zázračný a roku 1882 byl dokonce umístěn nad svatostánkem hlavního oltáře, kde se vrátil v roce 2009. Není zřejmé, zda měl obraz přímou spojitost s mariánským oltářem, zmiňovaném roku 1719 v kapli sv. Filipa a Jakuba v dřevěném kostele. Rovněž je nejistá spojitost domaslavického obrazu s protimorovým významem. Téměř totožný obraz najdeme na bočním oltáři sv. Jana Sarkandra ve farním kostele sv. Maxmiliána v moravských Hukvaldech.

VÝSTAVBA ZDĚNÉHO KOSTELA

Nepříliš rozměrný dřevěný farní kostel již nemohl postačovat liturgickým účelům velmi rozlehlé farnosti, která i s připojeným hnojnickým beneficiem čítala roku 1724 asi 2 000 duší, z nichž zhruba polovinu tvořili katolíci. Často se stávalo, že mnohé farníky, putující ze vzdálených podhorských vsí do Domaslavic k neděl-

Barokní hlavní oltář farního kostela sv. Jakuba Většího v Horních Domaslavicích. Sloupové oltářní retabulum se sousoším Korunování Panny Marie sv. Trojicí a sochami sv. Petra a Pavla po stranách pochází z poloviny 18. století. Hlavní oltářní plátno sv. Jakuba vytvořil roku 1882 malíř Vašek z nedalekých Kaňovic. Menší barokní obraz Panny Marie s Ježíškem nad svatostánkem je kopií milostného obrazu madony z kostela S. Pantaleo v Římě. Místními farníky byl vždy uctíván jako zázračný, v r. 2009 byl po několika desetiletích přenesen z bočního oltáře zpět na své místo na hlavním oltáři.

ním a svátečním mšm dlouhé hodiny, dřevěná stavba nepojala a museli postávat venku. Zřejmě i z těchto důvodů, vedoucích k nepříliš důstojnému prožitku služeb Božích věřícími a k jejich náboženské negramotnosti, si byl vědom rytíř Jiří František Harasovský, nový držitel hornodomaslavického statku a horlivý katolík. K pastoračnímu problému je třeba připočítat ještě nákladné výdaje spojené s náročnou údržbou dřevěného objektu. Vzhledem k faktu, že Harasovský byl jako jeden z mála z držitelů patronátního práva kostela katolického vyznání, leželo finanční krytí odstraňování těchto problémů především na jeho bedrech. Nevíme přesně, zda to byly pouze tyto pohnutky, které jej v průběhu roku 1739 motivovaly k započetí výstavby chrámu z pevného materiálu ve spolupráci s farářem Valentinem Klassidem. Tendence směřující k výstavbě nového kostela lze datovat již k roku 1736 a především k následujícímu roku, kdy byl administrátorem farnosti kněz Mikuláš Blowatsch. Již tehdy však realizaci stavby bránila neochota Erdmana Marklovského svobodného pána z Pernštejna, Žebráče a na Horních Tošanovicích

Farní kostel sv. Jakuba Většího v Horních Domaslavičích je jednodílná orientovaná stavba ve tvaru latinského kříže s věží vestavěnou v průčelí. Byl vystavěn v l. 1739–1745, v neděli 12. srpna 1759 jej vysvětil vratislavský biskup Filip Gotthard Schaffgotsch. Současná podoba pochází z r. 1893, kdy byl kostel opraven zásluhou zdejšího faráře Jana Evangelisty Ježíška, významného národního buditele, po požáru z předešlého roku. Kulturní památkou byl kostel prohlášen 26. března 1999.

a Jana Jiřího Ruseckého z Ejvaně a na Dolních a Prostředních Tošanovicích. Oba tito světší spoludržitelé patronátního práva k farnímu kostelu sv. Jakuba Většího byli augsburského vyznání a rezolutně odmítli na stavbě nového kostela jakkoliv finančně participovat, a to i poté, co byl roku 1739 položen základní kámen. Podpurným argumentem mělo být osobní vyjádření dvou tesařů, kteří celý objekt dřevěného kostela 22. července 1739 pečlivě prozkoumali. Stěny shledali v zachovalém stavu, stejně tak střechu, která byla z jedné strany dokonce nedávno pokryta novým šindelem. Jediným nedostatkem byl uhnílý trám v sanktusníku. Tímto znaleckým posudkem, stejně jako velikým robotním zatížením svých poddaných, kteří by se nemohli na stavbě osobně podílet, pak oba tošanovičtí držitelé argumentovali v protestu adresovaném generálnímu vikáři vratislavské diecéze. Církevní orgány byly opačného mínění a stavbu podporovaly. Byla navíc potvrzena částka ve výši 2 000 tolarů slezských, kterou se měli oba evangeličtí šlechtici na stavbě podílet. Vratislavský generální vikariát pověřil listem z 10. září 1739 frýdeckého arcikněze a faráře Kryštofa Pašku koordinací celé výstavby a dohledem

nad vyplacením požadovaných 2 000 tolarů. Arcikněz Paška svým nadřízeným do Bratislavi 18. října odepsal, že ačkoliv je osobně ochoten splnit jejich vůli, je však zjevné, že Marklovský i Rusecký tak vysokou finanční částkou nedisponují; rovněž domaslavičtí farníci jsou velmi chudobní. Před nadcházející zimou se s výstavbou již nemohlo začít, a proto bylo řešení celé situace odloženo. V průběhu následujícího roku však spor pokračoval v plné intenzitě. I když se nedochovaly písemné prameny ke konkrétnímu rozuzlení této kauzy, nakonec zřejmě oba šlechtici tlaku ze strany církevních i světských úřadů podlehli a odpíranou částku zaplatili. Především tento problém zapříčinil poměrně vleklý průběh stavby domaslavického zděného kostela.

Nový kostel byl postaven na stejném místě jako jeho předchůdce. Aby nebyl narušen náboženský život farnosti, byl objekt dřevěného kostela ze všech stran obestavěn zdmi nového chrámu, takže se ocitl v útrobách projektované stavby a stále se v něm konaly bohoslužby. Teprve poté, co práce dospěly ke zhotovení klenby, byl dřevěný kostel rozebrán. Nová stavba tedy respektovala orientaci východ–západ původního kostela. Podle inventáře z roku 1808 a farní kroniky měl Jiří František Harasovský denně dohlížet nad růstem stavby a osobně vyplácet částku 1 a ½ krejcaru a pamětní mince každému dělníku. Jako základní stavební materiál byly používány cihly kombinované s kamením. Hrubá stavba byla ukončena roku 1745. Věž byla ovšem z důvodu vysokých nákladů na stavbu zastřešena pouze provizorně rovnou střechou, kterou teprve roku 1806 nahradila kupole. Jednoduchá kostelní stavba dosáhla rozměrů 30 metrů délky, 10 metrů šířky a výšky hlavní lodi od podlahy ke klenbě 20 metrů. Farář Klassides za pomoci rytíře Harasovského v průběhu následujících let pořizoval nový a odpovídající mobiliář. Ze zaniklého dřevěného kostela bylo do nového přeneseno pouze několik předmětů, konkrétně např. obraz sv. Filipa a Jakuba, socha sv. Anny či zvony. Většina mobiliáře však pochází až z poloviny 18. století (sloupové retabulum barokního hlavního oltáře se sousoším Korunování Panny Marie v nástavci, dva protějškové boční oltáře sv. Filipa a Jakuba (epištolní strana) a sv. Anděla strážného (původně s obrazem od opavského malíře Ignáce Günthera), nedochovaný oltář Utrpení Páně s obrazem těšínského malíře Kašpara Melichara Baltazara Otypky z roku 1749 pod kůrem, přízední kazatelna s reliéfy čtyř evangelistů na parapetu řečniště a sochou Víry v nástavci stříšky, křtitelnice s konzolou Kristova křtu aj. Současný domaslavický kostel byl prohlášen kulturní památkou Ministerstvem vnitra České republiky 26. března 1999 ve smyslu zákona č. 20/1987 Sb.

Hlavní mecenáš zděného domaslavického kostela Jiří František Harasovský byl horlivým ctitelem kultu sv. Anděla strážného. S povolením papeže Benedikta XIV. dokonce založil roku 1744 při domaslavickém farním kostele náboženské bratrstvo sv. Anděla strážného, které bylo zrušeno za vlády císaře Josefa II. roku 1783. Farář Valentin Klassides zvaný Klusko se však slavnostního ukončení svého životního

díla nedočkal. Několik měsíců po jeho skonu byl současný zděný farní kostel sv. Jakuba Většího v neděli 12. srpna 1759 slavnostně vysvěcen vratislavským biskupem Filipem Gotthardem Schaffgotschem. Při této příležitosti vložil do menzy hlavního oltáře portatile s relikviemi mučedníků sv. Felixe a Fortunáta. Stalo se tak před 250 lety.

LITERATURA

- AL SAHEB JAN – PINDUR DAVID (edd.), *Vizitační protokoly vratislavské diecéze z roku 1697. Frýdecké arcikněžství*, Opava 2006.
- HAVLAS FRANTIŠEK, *Děje- a životopisné památky farnosti Domaslavické*, Opava 1887.
- JUNGNITZ JOSEPH (ed.), *Visitationsberichte der Diözese Breslau I. Archidiakonats Oppeln*, Breslau 1904.
- LONDZIN JÓZEF, *Kościoty drewniane na Śląsku Cieszyńskim*, Cieszyn 1932.
- PINDUR DAVID, *Spor o Žermanice v 1. polovině 17. století*, Těšínsko 48, 2005, č. 4, s. 1–6.
- PINDUR DAVID, *Zaniklý dřevěný farní kostel sv. Jakuba Většího v Horních Domaslavicích*, Těšínsko 51, 2008, č. 3, s. 1–11.
- SAMEK BOHUMIL, *Umělecké památky Moravy a Slezska 1*, Praha 1994.
- SCHENKOVÁ MARIE – OLŠOVSKÝ JAROMÍR, *Barokní malířství a sochařství ve východní části Českého Slezska*, Opava 2004.
- SCHENKOVÁ MARIE, *Uctívané obrazy ze 17. a 18. století ve východní části českého Slezska*, Těšínsko 48, 2005, č. 1, s. 19–23.
- URBAN WINCENY, *Z dziejów duszpasterstwa katolickiego w archidiecezji opolskiej i głogowskiej w czasach nowożytnych I*, Warszawa 1975.

RESUMÉ

THE EARLIEST HISTORY OF THE PARISH CHURCH IN HORNÍ DOMASLAVICE (TO COMMEMORATE THE 250TH ANNIVERSARY OF THE CONSECRATION OF THE CURRENT CHURCH)

The contribution to commemorate the 250th anniversary of the Baroque parish church of St. Jacob the Greater in Horní Domaslavice maps the fortunes of its wooden predecessor. The first mention of the Domaslavice parish dates back to 1447. Till 1654, the parish church in Domaslavice was kept by the Lutherans. Particularly the visitation records from the 2nd half of the 17th century and the 1st half of the 18th century describe the look of the original wooden church. The final part of the article is devoted to the construction of today's walled church, which was managed by Jiří František Harasovský in 1739–1745.

POŘADATEL: Muzeum Těšínska a Římskokatolická farnost Domaslavice

MÍSTO A DATUM KONÁNÍ: Farní kostel sv. Jakuba Většího, Horní Domaslavice,
9. srpna 2009

TĚŠÍNSKO V PROMĚNÁCH STALETÍ

SBORNÍK PŘEDNÁŠEK Z LET 2008–2009
K DĚJINÁM TĚŠÍNSKÉHO SLEZSKA

RADIM JEŽ – DAVID PINDUR (EDD.)

© 2010 Vydalo MUZEUM TĚŠÍNSKA, P. O., Hlavní tř. 15, 737 01 Český Těšín
a MATICE SLEZSKÁ – TĚŠÍNSKÁ OBLAST, Hlavní tř. 1a, 737 01 Český Těšín

Redakce PHDr. RADIM JEŽ, PHDr. DAVID PINDUR

Odborná spolupráce PHDr. JAN AL SAHEB

Grafická úprava a sazba KAZIMIERZ GAJDZICA

Podklady pro rodokmeny PHDr. RADIM JEŽ

Podklady pro rejstříky PHDr. JAN AL SAHEB, PHDr. RADIM JEŽ

Jazyková editace MGR. LUCIE BRŇOVJÁKOVÁ

Překlady resumé MGR. LENKA MANDRYSZOVÁ

Tisk a vazba **FINIDR** FINIDR, S. R. O., Český Těšín

Všechna práva vyhrazena

Vydání první, Český Těšín 2010

ISBN 978-80-86696-12-6